

Sitrep Irak
NR.10, 09/10/03
Stand van zaken: 12.00 uur

Dit sitrep is opgesteld ingevolge het besluit van de MP gedateerd 1 mei 2003, dat de Nederlandse regering geïnformeerd dient te zijn omtrent te verwachten ontwikkelingen op politiek, territoriaal, militair en economisch terrein inzake Irak, en is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Het sitrep is bedoeld ter informatie voor de betrokken bewindslieden en zal tweewekelijks worden uitgebracht. Indien noodzakelijk zal de frequentie worden aangepast. Deze sitrep is op verzoek van CVIN tevens een eenmalig breed overzicht van de huidige stand van zaken in Irak.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. Internationale politieke ontwikkelingen:

Onderhandelingen over de Amerikaanse conceptresolutie hebben in de afgelopen twee weken nauwelijks vooruitgang geboekt. Wat betreft het heikele punt van de timing van machtsoverdracht aan de Irakezen lijken de meeste landen het eens te zijn over het feit dat deze zo snel mogelijk dient plaats te vinden, maar niet ten koste van de stabiliteit van Irak.

Op 1 oktober heeft de VS een nieuw werkdocument aan de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad (P5) gepresenteerd. In grote lijnen kunnen de volgende opmerkingen over de nieuwe tekst worden gemaakt:

1. De taakverdeling tussen *Coalition Provisional Authority (CPA)*, Iraakse autoriteiten en VN blijft onveranderd ook al wordt de vitale rol van de VN benadrukt – zonder daarbij de VN van nieuwe en/of concrete taken te voorzien. Wel wordt SGVN opgeroepen in zijn eigen rapport geïdentificeerde taken voor de VN op te pakken. Opmerkelijk is dat de tekst contrasteert met de eigen benadering van de VN, die door de huidige omstandigheden gedwongen is tot een zeer beperkte rol in Irak.
2. De tekst legt grotere nadruk op een spoedig herstel van volledige Iraakse soevereiniteit. Er is een nieuwe operationele paragraaf opgenomen waarin de soevereiniteit en territoriale integriteit van Irak worden bevestigd en duidelijk wordt gesteld dat de rol van CPA tijdelijk is.
3. De VR-autorisatie voor een multinationale macht onder unified command is opnieuw opgenomen evenals de uitnodiging aan lidstaten om daaraan een bijdrage te leveren. De VS zou minstens een keer per jaar over de MNF aan de VR moeten rapporteren. Dit is een belangrijke stap van de VS om de

internationale gemeenschap tegemoet te komen. De operationele paragraaf 11 van de eerste conceptresolutie, die in Franse ogen het naast elkaar bestaan van twee militaire operaties mogelijk maakte, is geschrapt.

4. Er is een oproep opgenomen voor substantiële bijdragen bij de Madrid conferentie.

B. Interne politieke ontwikkelingen:

Iraqi Governing Council (IGC)

De IGC die in oktober onder leiding staat van de nieuwe voorzitter Ayad Alawi van het *Iraaks Nationaal Akkoord* (INA) staat met het vermoorden van het vrouwelijke IGC-lid Akila al-Hashima, d.d. 25 september 2003, voor een aantal uitdagingen. Zo is het de vraag in hoeverre de etnisch-religieuze balans in stand zal blijven nu de shi'ieten 12 en geen 13 zetels meer bezetten binnen de 25-koppige IGC. Het risico bestaat dat in het geval de stoel van al-Hashimi niet opnieuw door een shi'iet wordt bezet de etnisch-religieuze balans in het nadeel van de shi'ieten uitvalt, waardoor de

alle sectoren is advies en ondersteuning nodig. In het licht van deze situatie (noodzaak om draagvlak te creëren onder de Iraakse bevolking gecombineerd met de onmogelijkheid tot een snelle overdracht te komen) dient de CPA thans een evenwicht te vinden tussen "loss of control and stability" en "loss of Iraqi support".

Onder de leden van IGC zijn de meningen verdeeld. Ahmed Chalabi, voorzitter van het Iraqi National Congress, al jaren protégé van de Amerikaanse administratie en in september tevens IGC-voorzitter, is voorstander van een snelle overdracht. Hij bepleit onder andere dat CPA controle over het Iraakse budget te hoge kosten veroorzaakt. Zo zouden Iraakse ambtenaren bij voorbeeld te hoge salarissen ontvangen en weinig productief zijn. Chalabi heeft echter weinig binnenlandse steun en zou derhalve vrezen zijn positie kwijt te raken indien verkiezingen plaats zouden vinden. De meeste andere leden van het IGC zijn daarentegen voorstanders van een geleidelijke overdracht, ook al zouden zij graag de CPA zo snel mogelijk zien vertrekken. Zij zijn van mening dat Irak in chaos zou vervallen indien dit laatste te snel zou gebeuren.

Ondanks het feit dat CPA onder zware kritiek staat wegens gebrek aan begrip over wat er speelt onder de Iraakse bevolking en wegens tekortschietend functioneren (o.a. onvoldoende gekwalificeerd personeel, gebrekkige onderlinge coordinatie), heeft CPA de afgelopen weken ook een aantal resultaten geboekt. Zo is de beschikbaarheid van een aantal basisvoorzieningen verbeterd (electriciteit, water, telefoon), zijn verbeteringen opgetreden in de gezondheidszorg en is er meer politie op straat.

Veiligheidssituatie

Algemeen: De meest recente aanslag nabij het VN hoofdkwartier op 22 september, de aanslag van 25 september op het hotel in Bagdad en de moordaanslag van 20 september op IGC-lid al-Hashimi, illustreren een trend, waarin 'soft targets' in toenemende mate doel worden van radicale elementen in Irak. Naar aanleiding van deze geweldsincidenten in Bagdad zullen internationale organisaties hun bewaking verscherpt hebben. Het zal voor aanslagplegers steeds moeilijker worden om hun doel van dichtbij te treffen, waardoor bewakingspersoneel al snel een alternatief of gelegenheidsdoel zal worden. De laatste aanslag nabij het VN hoofdkwartier, waarbij bewakingspersoneel werd getroffen, bevestigt dit beeld.

Het gevolg van de verslechterde situatie in Bagdad is dat de VN op 29 september bekend heeft gemaakt dat het personeel verder wordt gereduceerd van 86 naar 50, waarvan ca. 25 in Bagdad zullen blijven. De verdere terugtrekking van VN-personeel uit Irak geeft niet alleen een negatief signaal af naar de (internationale) publieke opinie, maar is ook een indicatie hoe buitenlandse organisaties de huidige veiligheidssituatie ervaren. De terugtrekking van VN-personeel heeft op de korte termijn negatieve gevolgen voor de Iraakse bevolking, omdat deze daardoor hulp en ondersteuning in het dagelijkse bestaan zal moeten missen.

Op de langere termijn zal het gedeeltelijke vertrek van de VN het wederopbouwproces vertragen. Door een dergelijke vertraging groeit het risico dat de onvrede onder de Iraakse bevolking toeneemt en de geloofwaardigheid van de CPA en IGC verder terugloopt. Niet alleen zal een deze ontwikkeling het politieke draagvlak voor CPA en IGC aantasten, maar ook verdere politieke voortgang belemmeren. Het zal het voor de IGC moeilijker maken om effectieve hulp van de

VN bij het constitutionele en electorale proces in te roepen. Zo dreigt een vicieuze cirkel te ontstaan, hetgeen waarschijnlijk ook de bedoeling was van de daders van de aanslagen.

Na de aanslag op de VN op 19 augustus is de bezetting van de Nederlandse ambassade in Bagdad teruggebracht. Op dit moment is de bezetting beperkt tot de Tijdelijk Zaakgelastigde, het Hoofd Algemene Zaken en de Defensie Attaché.

Zuid-Irak: De veiligheidssituatie in het gebied van verantwoordelijkheid van de *Multi National Division-South Central* (MND-SC) laat zich als relatief rustig omschrijven. Voortdurende operaties van de CT (Coalitie Troepen) binnen de MND-SC hebben geleid tot een afname van de vijandelijkheden in dit gebied. Wel worden nog regelmatig anti-CT incidenten gemeld in de verder noordelijk gelegen provincie Babil. Ook vinden er in de gehele MND-SC nog veel criminele activiteiten plaats. De lokale bevolking is bezorgd over ontwikkelingen zoals het gebrek aan basisvoorzieningen, die zouden kunnen uitmonden in protesten en demonstraties.

De provincies Najaf en Qadisiyah zijn de noordelijke aangrenzende provincies van al-Muthanna en zijn door hun ligging van belang voor een juiste inschatting van de veiligheidssituatie in MND-SE in het algemeen en de provincie Muthanna in het bijzonder. Het vooralsnog ineffectieve optreden van de lokale politie draagt ertoe bij dat vooral in de grotere steden en op de belangrijkste wegen door de provincie Qadisiyah de criminaliteit -vooral 's nachts- nog relatief hoog is en mogelijk zelfs een stijgende lijn te zien geeft. Daarnaast zou het verkeer (met name militaire en/of hulpkonvoelen) dat gebruik maakt van twee belangrijke doorgangswegen door Qadisiyah een aantrekkelijk doelwit kunnen zijn voor anti CT elementen en/of criminelen.

In de twee provincies is waarschijnlijk sprake van de rekrutering van aanhangers en het plannen van aanslagen door anti-CT groeperingen waarschijnlijk. Aanslagen vallen dan ook niet uit te sluiten, maar zullen waarschijnlijk zeldzaam zijn. Het laatst gemelde anti CT incident in Qadisiyah dateert van 20 augustus. Sindsdien hebben er geen anti CT incidenten meer plaatsgevonden in de provincie Qadisiyah. De veiligheidssituatie in deze provincie lijkt hierdoor -voor wat betreft het aantal anti-CT incidenten- te verbeteren.

Er moet in de noordelijke buurprovincies van al-Muthanna wel rekening gehouden worden met enkele recente ontwikkelingen die een tijdelijke verhoogde dreiging in de nabije toekomst met zich mee kunnen brengen. Zo zijn de Amerikaanse CT in de provincie Najaf op 23 september afgelost door een Spaanse eenheid. In de overgangperiode, waarbij nieuwe troepen het gebied binnen komen, zullen anti-CT groeperingen mogelijk aanslagen (willen) plegen om de nieuwe troepen uit te testen en gebruik pogen te maken van eventuele operationele tekortkomingen.

Naar verwachting zal de relatief rustige veiligheidssituatie in de twee noordelijke buurprovincies van al-Muthanna op korte termijn echter niet veranderen. Anti-CT aanslagen zullen waarschijnlijk sporadisch blijven plaatsvinden. Een mogelijk verhoogde criminaliteit in het gebied is zorgwekkend en zal -afgezien van een algemeen destabiliserend effect op (de wederopbouw van) het gebied- het

vertrouwen van de lokale bevolking in de lokale veiligheidsorganisaties en de CT ondergraven.

Wat betreft de grenscontrole vindt overleg plaats met alle buurlanden van Irak. Volgens de VS is het grensgebied met Saoedi-Arabië niet het grootste probleem.

Opbouw Iraakse veiligheidsstructuren: De volgende Iraakse veiligheidsstructuren zijn of worden op dit moment opgebouwd:

- **Facilities Protection Service**

Voor de bescherming van vitale infrastructuur, zoals energievoorziening en oliepijpleidingen, wordt de zogenaamde Facilities Protection Service opgericht. Medio 2004 zou deze organisatie moeten bestaan uit ongeveer 34.000 personen die zullen worden ondergebracht bij de verschillende ministeries waaronder de nutsvoorziening valt (olie, elektriciteit, water). In de provincies al-Muthanna en Dhi Qar functioneert de Facilities Protection Service reeds (500 man). Deze zijn destijds opgezet door Amerikaanse troepen. In Basra bestaat de FPS uit 650 man. In Maysan werken Britse troepen aan het opzetten van een FPS aldaar.

- **Politie**

Momenteel zijn reeds 30.000 agenten in functie in Irak, waarvan 9000 in het zuiden. Deze agenten hebben een aanvullende opleiding gehad. De opleidingscapaciteit is voorsnog beperkt, maar er zullen politieacademies worden opgezet in Mosul, Basra en Bagdad. De CPA streeft naar een omvang van de Iraakse politieorganisatie van 65.000-70.000 agenten. Om de groei van het aantal agenten te versnellen heeft de CPA besloten om opleidingsfaciliteit in Jordanië op te zetten. In twee jaar tijd zouden 35.000 agenten moeten worden opgeleid. Troepenleverende landen (waaronder Nederland) zijn verzocht om politietrainers ter beschikking te stellen. Op 20 oktober zal in Londen een internationale conferentie van EU en andere landen plaatsvinden om politiemensen te werven die bereid zouden zijn de nieuwe Iraakse politie in Jordanië te trainen.

- **Leger**

Met de opbouw van de New Iraqi Army (NIA) is begonnen. Naar verwachting zal de training van de drie bataljons per brigade en de drie brigades voor de eerste Iraakse divisie in september 2004 zijn afgerond. De opleiding en training van de tweede en derde divisie zou aanvangen in 2005. Door herstructurering van de opleiding in de richting van het kader van het legerkorps zou dit proces moeten versnellen. (Behoeft aanvulling MIVD)

- **Iraqi Civil Defense Corps (ICDC)**

Het ICDC kan worden vergeleken met de nationale reserve. Ze worden ingezet door de provinciale gouverneurs bij noodsituaties. Het ICDC zal een totale sterkte van ongeveer 18.000 man krijgen en zal bestaan uit 18 lichte infanterie bataljons; in iedere provincie wordt één bataljon van 1000 man ontplooid.

- **Grensbewaking**

Op 24 augustus jl. is door de CPA de opdracht gegeven tot de vorming van een nationale Grensbewakingsorganisatie die de volledige grens van Irak moet gaan bewaken. Met de oprichting van deze organisatie is reeds een begin gemaakt; de huidige nationale organisatie bestaat uit ongeveer 3000 man. Eind 2004 zou de nationale grensbewakingsorganisatie met een sterkte van 25.000 man volledig inzetbaar moeten zijn.

Andere activiteiten i.v.m. veiligheidssituatie:

Op 8 oktober heeft een Nederlandse missie in Amman met de Jordaanse autoriteiten gesproken over de mogelijkheden voor samenwerking in de provincie al-Muthanna op het gebied van mijnenruiming.

Japan overweegt de uitzending van een bataljon (1000 man) naar een van de zuidelijke provincies van Irak om humanitaire OS-gerelateerde taken uit te voeren, zoals het leveren van waterzuiveringsdiensten en het uitvoeren van zogenaamde 'quick impact projects'. De Japanse voorkeur zou uitgaan naar al-Muthanna vanwege de relatief rustige situatie aldaar. Besluitvorming over de uitzending van het Japanse bataljon wordt ten vroegste verwacht na de verkiezingen op 9 november aanstaande. Ontplooiing van het bataljon zal niet eerder dan in januari 2004 plaatsvinden. In Tokio zal nader overleg plaatsvinden over de mogelijkheden voor samenwerking tussen Nederland en Japan in al-Muthanna.

Massavernietigingswapens

Het rapport dat het hoofd van de Iraq Survey Group, David Kaye, op 2 oktober jl. uitbracht aan de Amerikaanse Senaat benadrukt het volgende: "we have not yet found stocks of weapons, but we are not yet at the point where we can say definitively either that such weapon stocks do not exist or that they existed before the war and our only task is to find where they have gone". Wel zijn tientallen activiteiten geconstateerd gerelateerd aan massavernietigingswapens, en zijn aanzienlijke hoeveelheden apparatuur ontdekt die door Irak opzettelijk werden onttrokken aan het zicht van UNMOVIC. In de opsomming daarvan noemt hij ondermeer onderzoek naar agentia geschikt voor biologische wapens, documenten en componenten die nuttig zouden zijn het heropstarten van een uraniumverrijkingsproject, plannen en geavanceerd ontwerpwerk voor raketten met een bereik van meer dan 1000 km en clandestiene pogingen tussen 1999 en 2002 om Koreaanse rakettechnologie te bemachtigen. Daarnaast zijn aanwijzingen gevonden dat recentelijk nog grote hoeveelheden bewijsmateriaal zijn vernietigd.

Secretary of State Powell heeft op 7 oktober in de Washington Post een artikel gepubliceerd, waarin hij stelt dat Kay's bevindingen er ondubbelzinnig op duiden dat Irak in "material breach" was voordat Veiligheidsraadresolutie 1441 werd aangenomen, en daarna in "further material breach" was.

II Internationaal terrorisme m.b.t. Irak:

Op basis van de aanhoudende berichten uit verschillende bronnen wordt geconcludeerd dat het risico voor aanslagen door tegenstanders van de coalitie in Centraal Irak onveranderd groot blijft. Meerdere bronnen maken daarnaast melding van de toenemende aanwezigheid van terroristische infrastructures die ook op langere termijn een aanhoudend slechte veiligheidssituatie met zich brengen.

III Economische ontwikkelingen

Spanje en de zogenaamde Core Group blijven voorbereidingen treffen voor de op 22-24 oktober geplande Donor conferentie, die in Madrid plaats zal vinden. Op de ministeriele bijeenkomst op 24 oktober zullen naar verwachting onder andere de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Powell, Europees Commissaris Patten, de secretaris generaal van de Arabische Liga Amr Moessa en de Italiaanse

minister van Buitenlandse Zaken Frattini aanwezig zijn. Duitsland, Ierland, Finland en België hebben laten weten op ministerieel niveau aanwezig te zijn. De Europese toetredende landen hebben laten weten slechts op ambtelijk niveau deel te nemen omdat zij geen financiële bijdrage zullen leveren.

De conferentie zal driedelig zijn: 1) een bijeenkomst voor het bedrijfsleven (23 oktober); 2) een technisch, voorbereidend deel op ambtelijk niveau (23 oktober); 3) een ministeriële bijeenkomst (24 oktober). Wat een eventuele NGO conferentie betreft, waarvoor alle in Irak aanwezige NGO's zouden zijn uitgenodigd, is de mogelijkheid van een bijeenkomst op 22 oktober genoemd.

De Core group van organiserende landen (VS, EU, Japan, VAE, Wereldbank en VN) op 2 oktober in Madrid bijeengekomen om onder andere diverse needs assessments te bespreken. De voorlopige needs assessment van VN en Wereldbank (WB) bedraagt 55 miljard USD tot 2007 (36 Md USD in sectoren die door VN en WB worden gedekt en 20 Md USD in olie- en veiligheidssectoren), met de kanttekening vanuit de VN dat dit de noden voor de komende vijf jaar overbelicht. Voor 2004 zouden investeringen van circa 9,3 miljard USD nodig zijn. De hoogte van de VS bijdrage aan de Iraakse wederopbouw is zoals bekend door de VS administratie geraamd op 20 miljard USD, maar is afhankelijk van goedkeuring door het Amerikaanse Congres.

Wat de EU betreft heeft Commissaris Patten aangeven dat deze circa 200 miljoen EUR zal leveren. Zoals bekend zal Nederland geen extra bilaterale financiële steun leveren omdat Irak dankzij olie-inkomsten potentieel een rijk land is, dat er beter aan toe is dan de ontvangers van Nederlandse hulp. Daarnaast levert Nederland met de uitzending van 1100 militairen, die onder andere CIMIC operaties uitvoeren, reeds substantiële steun. In de artikel 100 brief van juni 2003 zijn de totale kosten voor Irak geraamd op circa 65 miljoen euro.

In het kader van de voorbereidingen op de conferentie hebben drie ministers van de IGC drie rondreizen naar verschillende potentiële donorlanden ondernomen. Een van hen, de Iraakse minister voor Planning Mehdi Hafedh, is op 3 oktober in Nederland ontvangen door Staatsecretaris van Economische Zaken Van Gennip en heeft op het ministerie van Buitenlandse Zaken op ambtelijk niveau een gesprek gevoerd. Hij gaf aan wat dat veiligheid op dit moment een groot probleem is en dat aanpak daarvan daarom een prioriteit is. Veiligheid heeft een directe invloed op de (economische) wederopbouw activiteiten en met name op het besluit van buitenlandse bedrijven om al dan niet in Irak te investeren. Voorts stelde Mehdi dat de elektriciteits-, water en gezondheidszorgsectoren tevens prioriteiten zijn. Hij benadrukte dat Nederland met name in de wederopbouw van de watersector een bijdrage zou kunnen leveren.

Hieronder volgt een overzicht van de totale Nederlandse bijdragen aan humanitaire hulp in Irak sinds maart 2003:

Organisatie	Nederlandse bijdrage	Bijzonderheden
OCHA	€ 1.000.000	Coördinatie
UNICEF	€ 3.000.000	Water, sanitatie, gezondheid
WFP	€ 5.000.000	Voedsel
UNHCR	€ 2.000.000	Vluchtelingen buurlanden

IOM	€ 1.500.000	Ontheemden Centraal en Zuid Irak
UNOPS via UNOHCI	€ 1.500.000	Ontheemden noord Irak
UNSECOORD	€ 200.000	Veiligheid hulpverleners
ICRC	€ 4.000.000	Humanitaire projecten in geheel Irak
IFRC/NRK	€ 1.000.000	Opvang vluchtelingen buurlanden/ waterproject in Centraal en Zuid-Irak
CARE Nederland	€ 995.787	Waterproject in Bagdad en omgeving
Cordaid (Dutch Consortium)	€ 795.389	Rehabilitatie project van een healthcenter en huizen in Noord-Irak
Stichting Vluchteling/Mines Advisory Group	€ 675.000	Ontmijningsactiviteiten in Noord-Irak uit het ontmijningsfonds
UNMAS	€ 300.000	Ontmijningsactiviteiten in met name Zuid-Irak uit het ontmijningsfonds
CIMIC	€ 50.000	Eerste bijdrage aan projecten in Al-Muthana: een schoonmaakcampagne, reparatie van scholen en opknappen van sport-en spelfaciliteiten (Binnenkort is bijdrage te verhogen tot € 150.000)
TOTAAL	€ 22.016.176	

Daarnaast heeft de European Commissions' Humanitarian Office (ECHO) in totaal € **100 miljoen** beschikbaar gesteld voor noodhulp operaties in Irak. Gezien de grote Nederlandse bijdrage aan de EC is minimaal 5% daarvan van Nederland afkomstig.

+++++